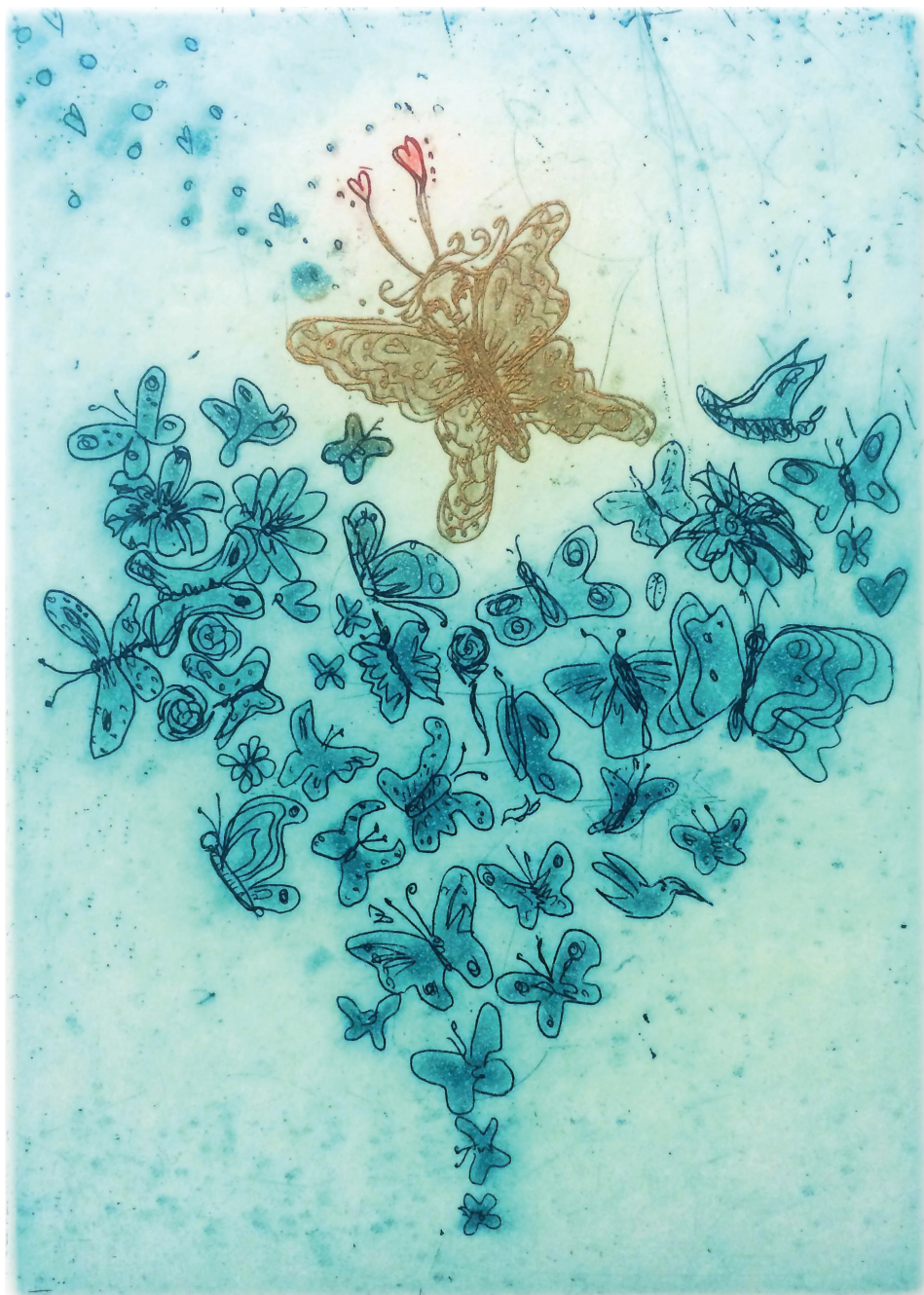

Lokal handlingsplan for forebygging av hatkriminalitet og voldelig ekstremisme 2018–2021

Illustrasjon forsiden av Bjørg Thorhallsdottir

Innhold

1. Forord	3
2. Definisjoner	5
3. Situasjonsbildet og utarbeidelsen av handlingsplanen	6
4. Hatytringer og hatkriminalitet	8
5. Voldelig ekstremisme	9
6. Ambisjon, mål og målgrupper	10
7. Taushetsplikt, avvergeplikt og informasjonsplikt	11
8. Det generelle forebyggende arbeidet	12
9. Samordning og koordinering	13
10. Kunnskap og kompetanse	15
11. Tidlig innsats og forebygging	17
12. Oppfølging av individer i risikosonen	19
13. Oppfølging ved utreise, hjemkomst og brudd med ekstreme miljøer	21
14. Foreldre og foresatte	23
15. Internettets betydning for hatytringer, hatkriminalitet og radikalisering	25
16. Sikkerhet og beredskap	27
17. Tiltaksoversikt	28
18. Lovverk	30

1. Forord

Hensikten med denne planen er å videreføre det forebyggende arbeidet mot hatkriminalitet, radikalisering og voldelig ekstremisme på tvers av Bærum kommune og Oslo politidistrikt. Bærum kommune og (daværende) Asker og Bærum politidistrikt vedtok sin første lokale handlingsplan mot ekstremisme i 2015. Planen ble utarbeidet med utgangspunkt i den nasjonale handlingsplanen og tok primært sikte på å styrke det forebyggende arbeidet knyttet til ekstremisme. Bærum kommune og Oslo politidistrikt legger herved frem en revidering av denne planen som inkluderer en videreutvikling av eksisterende tiltak, samt nye. Planen har fått tittelen Handlingsplan mot hatkriminalitet og voldelig ekstremisme og anerkjenner i større grad behovet for å styrke tiltakene som retter seg mot hatefulle holdninger og ytringer, samt sammenhengen disse kan ha til voldelig ekstremisme.

Både for Bærum kommune, Oslo politidistrikt og Politiets sikkerhetstjeneste (PST) kan det være vanskelig å oppstille grensegangen mellom legale ytringer og straffbare krenkelser. Oslo politidistrikt og PST skal forebygge, avverge, etterforske og påtale straffbare forhold, herunder hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Oslo politidistrikt presiserer at de ikke skal være et holdningspoliti. De skal ikke begrense ytringsfriheten eller religionsfriheten som er nedfelt i lovverket, men beskytte denne for personer og grupper som opererer legalt.

Bærum kommune har et bredere mandat. Kommunen skal forebygge hatytringer, hatkriminalitet, vold og ekstremisme. Barnehager, skoler, fritidsklubber m.m. bygger på et verdigrunnlag hvor hat og ekstremisme ikke har noen plass. I skolen og i samfunnet for øvrig står ytringsfriheten og religionsfriheten sentralt sammen med andre verdier som er nedfelt i lovverk og læreplaner.

Regjeringen la i juni 2014 frem en handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme utarbeidet i samarbeid mellom statsministerens kontor og ni departementer. Denne planen oppdateres jevnlig. Planen vektlegger viktigheten av å styrke det forebyggende arbeidet, behov for mer kunnskap, mer samarbeid og bedre koordinering. Målet er å fange opp personer i risikozonen så tidlig som mulig og møte dem med tiltak som virker. Regjeringen ønsker en bred innsats for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme, og viser til at det er nødvendig med tidlig innsats fra en rekke aktører for å øke mulighetene for å lykkes i det forebyggende arbeidet. I tillegg er det generelle arbeidet for å fremme deltakelse, inkludering og likestilling fremhevet som like viktig.

Kommune og politi skal ha en aktiv og utstrakt rolle i sitt forebyggende arbeid. Det understrekes samtidig at utfordringene ikke kan løses av disse alene og at alle, som medborgere i samfunnet, har et ansvar for å forebygge ekstremisme.

Planen fremmer forslag til tiltak basert på erfaringer lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Ekstremisme er en utfordring som krever innsats på flere nivåer. Bærum's lokale handlingsplan knytter seg opp mot den nasjonale handlingsplanen og kommunens arbeid vil gå i takt med regjeringens utvikling av tiltak samt eventuelle endringer i utfordringsbildet. Handlingsplanen vil i så måte være et dynamisk dokument. Det redegjøres for de konkrete tiltakene i planen. Tiltakene skal ha en klar ansvarsdeling og iverksettes innen fastsatte frister.

X
ordfører

X
politimester

2. Definisjoner

Definisjoner og begreper:

(Kilde: Regjeringens handlingsplan, PST og Oslo kommune/ SaLTos veileder):

Radikalisering

Radikalisering forstås her som en prosess der en person utvikler en aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandlinger for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Radikalisatorer

En som trekker andre inn i (en radikaliseringsprosess til) ekstremisme.

Hatytringer

Likestillings- og diskrimineringsombudet definerer hatytringer som nedverdiggende, truende, trakasserende eller stigmatiserende ytringer som rammer individets eller en gruppes verdighet, anseelse og status i samfunnet ved hjelp av språklige og visuelle virkemidler som fremmer negative følelser, holdninger og oppfatninger basert på kjennetegn- som for eksempel etnisitet, religion, kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og alder.

Hatkriminalitet

Oslo politidistrikt definerer hatkriminalitet som: «[...] straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en persons faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk og/eller nedsatte funksjonsevne. Likestilt er også straffbare handlinger, motivert av negative holdninger, begått mot personer hvis politiske engasjement berører de nevnte kategorier.»

Hatytringer og hatkriminalitet kan forstås som størrelser på et kontinuum fra lovlige til straffbare. I tillegg overlapper de to fenomenene fordi hatytringer kan være straffbare og dermed omfattes av begrepet hatkriminalitet (Rapport, LDO)

Voldelig ekstremisme

Regjeringen forstår voldelig ekstremisme som aktiviteten til personer og grupperinger, som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål.

3. Situasjonsbildet og utarbeidelsen av handlingsplanen

Trusselbildet i internasjonal og europeisk sammenheng endrer seg i takt med hendelser/situasjoner i konfliktområder og vil dermed påvirke trusselnivået her hjemme. I Norge er det Politiets sikkerhetstjeneste (PST) som vurderer og justerer trusselnivået ut fra det totale trusselbildet. PST presenterer hvert år en nasjonal trusselvurdering. Trusselvurderingen er med på å danne grunnlaget for vår forebygging og håndtering av bekymringer knyttet til personer og miljøer der ekstreme og hatefulle tanker får vokse frem.

I PSTs trusselvurdering for 2018 leser vi at ekstreme islamister fortsatt utgjør den største terrortrusselen mot Norge. «Miljøene fremstår imidlertid som noe svekket sammenlignet med for noen år siden. Videre vil et økt aktivitetsnivå blant enkelte høyreekstreme miljøer være en utfordring det kommende året. Det er imidlertid lite sannsynlig at høyreekstreme grupper vil begå terrorhandlinger».

Bærum har enkeltpersoner med knytninger til et ekstremt islamistisk miljø på Østlandet. Det samme gjelder for et fåtall av aktive medlemmer i den høyreekstreme grupperingen Den Nordiske Motstandsbevegelsen (DNM). Selv om det er relativt få individer det er knyttet store bekymringer til, identifiserer vi fortsatt nye personer som ser ut til å være i en radikaliseringsprosess. Fokus for de ekstreme grupperingene vil i stor grad handle om rekruttering. Ofte er det såkalte radikaliserere som trekker andre med seg inn i en radikaliseringsprosess. Derfor må det forebyggende arbeid ha et særlig fokus på å hindre rekruttering til disse miljøene. Det er viktig at ikke bare politiet men også deres samarbeidspartnere har et fokus på å oppdage radikaliserere. Ved å fokusere på radikaliserere er det grunn til å forvente at tiltakene kan ha større effekt og ringvirkninger. Ved å identifisere personer som radikaliserer andre, kan den tverretatlige innsatsen mot et individ både forbygge videre radikalisering og parallelt hindre at flere blir radikalisert.

Å forebygge ekstremisme og utenforskap er et samfunnsansvar der vi er avhengig av at alle gode krefter og samarbeidspartnere trekker i samme retning. Politiet opplever at befolkningen i Bærum, og det offentlige tjenesteapparatet er flinke til å melde ifra om bekymringer,

og understreker viktigheten av samarbeidet. Samtidig påpekes det at kommune og politi har ulike roller i forebyggingsarbeidet og at tillitten til begge aktører avhenger av en bevissthet til denne rolleforståelsen. Det er viktig å understreke at identifisering av bekymring og igangsetting av tiltak kan virke mot sin hensikt og forsterke personers tilbøyelighet til voldelig ekstremisme og radikalisering. Kommune og politi må trå varsomt for å unngå stigmatisering, mistillit og krenkelse.

Det presiseres at dette er en handlingsplan for forebygging av ekstremisme uavhengig av ideologisk, religiøs eller politisk overbevisning. Kommunen og politiet må være forberedt på endringer i utfordringsbildet og kunne justere kursen deretter.

I prosessen med å lage en lokal handlingsplan har SLT styret i Bærum, bestående av representanter for ordfører, rådmann, leder av Oslo politidistrikt Enhet Vest og leder for forebyggende seksjon avd Asker og Bærum, utgjort styringsgruppen.

Arbeidsgruppen har bestått av Radikaliseringskontakter i politiet, SLT koordinator, Ungdom og fritid, Nav, grunnskole og Voksenopplæringscenteret. Arbeidsgruppens representanter ble valgt på bakgrunn av ønsket fokus inn i ny plan.

4. Hatyringer og hatkriminalitet

I 2016 la regjeringen frem en nasjonal strategi for forebygging av hatyringer på bakgrunn av omfanget av hatefulle ytringer knyttet til kjønn, etnisitet, religion eller livssyn, nedsatt funksjonsevne eller seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Noen ytringer er forbudt etter norsk lov og skal straffeforfølges. Hatefulle ytringer kan ha alvorlige konsekvenser for enkeltpersoner, grupper og hele samfunnet. Regjeringen påpeker at

offentlige myndigheter og undervisningsinstitusjoner har et særlig ansvar for aktivt å forebygge hatefulle ytringer og sørge for at personer som utsettes for dette får oppfølging.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) beskriver hatytringers kjennetegn slik;

Hatytringer, uavhengig av den motiverende grunn (som etnisitet, kjønn, nedsatt funksjonsevne og lignende) har mange fellesnevner. De er ofte bygget på negative stereotypier, fordommer og stigmaer, og de rammer både den enkeltes og gruppens verdighet og anseelse i samfunnet. Avsendere av hatyringer spiller ofte på ubegrunnet frykt, forakt for det som er annerledes, forestillinger om naturgitte hierarkier, og benytter seg gjerne av ekskluderingsretorikk. Nedverdiggende omtale av grupper eller individer, trakasserende ytringer, og konspirasjonsteorier er utbredt. I sin mest ytterliggående form kommer hatyringer i form av trusler, glorifisering av vold, oppfordring til vold, drapsretorikk – og i enkelte tilfeller i kombinasjon med vold og drap, dvs. hatkriminalitet.

Hatkriminalitet er: «Straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av hat eller negative holdninger på grunn av etnisitet, religion/livssyn, homofil orientering eller nedsatt funksjonsevne.»

En begrensning av hatefulle ytringer og ekstremisme som ikke er straffbar må hele tiden diskuteres og veies opp mot å bevare og sikre ytringsfriheten og religionsfriheten. Det kan oppstå dilemmaer mellom dette og arbeidet med å forebygge og håndtere hatyringer, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Oslo politidistrikt jobber med å avklare hva som er straffbare, hatefulle ytringer. Disse omtales da som hatkriminalitet.

Bærum kommune og lokalt politi besitter lite informasjon om befolkningens generelle holdninger til grupper som faller innunder hatkriminalitetens definerte grupper. Ungdomsundersøkelsen (Ungdata i regi av NOVA) gir muligheter for å fange opp holdninger og ytringer til definerte grupper samt holdninger til ekstremisme. I tillegg gir elevundersøkelsen muligheter til å spørre om diskriminering på bakgrunn av kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne etc. Disse er per nå ikke benyttet. Det ble registret 165 tilfeller av anmeldt hatkriminalitet ved Oslo politidistrikt i 2016. Bærum er ikke med i statistikken. Ved politistasjonen i Sandvika ble det anmeldt ett forhold av hatkriminalitet i 2017. Det antas at mørketallene er store.

5. Voldelig ekstremisme

Det er påpekt av flere at det empiriske grunnlaget for å si noe om hva som motiverer unge mennesker til å tilslutte seg ekstreme grupperinger er for svakt til å kunne trekke noen entydige konklusjoner, både i Norge og i andre land. Den norske regjeringen, gjennom sin handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, tilslutter seg behovet for mer kunnskap og poengterer at dette er avgjørende for å iverksette målrettede tiltak som virker. Regjeringens handlingsplan har flere tiltak innrettet for å tette kunnskapshull på dette feltet. Samtidig tenderer flere forebyggingsstrategier å ta utgangspunkt i faktorer som utenforskap og marginalisering. Som beskrevet i regjeringens veileder: «Felles for mange personer som søker seg til ekstremistiske miljøer er en opplevelse av utenforskap; å ikke passe inn eller følelsen av å mislykkes på skolen, blant klassekamerater, i arbeidslivet, i lokalmiljøet eller i samfunnet».

Forebyggingsstrategiene som retter seg mot disse forklaringsmodellene inngår i den sosiale forebyggingsmodellen innenfor kriminalitetsforebygging som tar utgangspunkt i at kriminelle handlinger er et utslag av blant annet dårlige oppvekstvilkår, marginalisering, negative miljøer eller rus ¹. Strategiene for å motvirke kriminalitet i denne forståelsesrammen vil typisk basere seg på å minske individuelle risiko- og sårbarhetsfaktorer og å styrke såkalte beskyttelsesfaktorer.

Forskning og teori om tilslutning til ekstreme grupper og fremmedkrigervirksomhet viser at bildet er sammensatt. Professor Tore Bjørgo, leder for senter for ekstremismeforskning (C-Rex) sitt anliggende er å i størst mulig grad tilpasse forebyggingsstrategiene basert på årsakene til radikaliserings. Som han påpeker; «når årsakene til radikaliserings er så sammensatt, må også forebyggingstiltakene være det» (Bjørgo, 2015 s. 144 ²). Forebyggingsstrategier som retter seg mot å hindre utenforskap og marginalisering eller utjevne sosioøkonomiske forskjeller kan ikke «slå feil» i et forebyggende perspektiv. Det kan samtidig være behov for i sterkere grad å utarbeide strategier som rommer utløp for diskusjon for politiske og ideologiske holdninger. Det å skape et inkluderende «Bærumssamfunn» der ingen faller utenfor, er et overordnet mål i forebyggingsarbeidet. Samtidig ønsker vi med denne planen å i større grad fokusere på forebygging av holdningene og ytringene som kan skape grobunn for ekstreme handlinger.

Bærum kommune og lokalt politi har gjort seg viktige erfaringer fra arbeidet med å forebygge ekstremisme de siste årene. Kunnskapsutvikling og kompetansen lokalt har blitt styrket parallelt med kunnskapsutvikling nasjonalt og internasjonalt. Det er gjort mer forskning de senere år og Bærum kommune har samarbeidet med forskningsinstitusjoner og deltatt i samarbeidsnettverk som har bidratt til et mer kunnskapsbasert arbeid lokalt. Flere tiltak fra politi og kommune er iverksatt. Partene vil drive kontinuerlig erfaringsutveksling med nasjonale myndigheter, andre kommuner og andre land for å sikre gode og målrettede tiltak i arbeidet.

---

1 Bjørgo, T. (2011). Strategier for forebygging av terrorisme, del 1 i T. Bjørgo (red.) Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet. Oslo: PHS Forskning 2011: 1

2 Bjørgo, T. og Gjelsvik, I.M. (2015) Forskning på radikaliserings og voldelig ekstremisme. En kunnskapsoversikt Oslo: PHS Forskning 2015: 2

6. Ambisjon, mål og målgrupper

Ambisjon: Sammen skaper vi et mangfoldig og trygt «Bærumssamfunn» uten hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

Mål: Bærum kommune og Oslo politidistrikt skal forebygge, avdekke og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme i Bærum. Bærum kommune skal forebygge at hatytringer får grobunn i samfunnet.

Målgrupper:

- **Barn og unge er målgruppe for de universelle tiltak som omhandler bevissthet og kunnskap om hatytringer, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.**
- **Personer som står i fare for å bli rekruttert til ekstreme miljøer og potensielle utøvere av voldelig ekstremisme.**
- **Personer som ønsker seg ut av ekstreme miljøer**
- **Personer som har deltatt i kamphandlinger i utlandet**
- **Foreldre og foresatte til overnevnte grupper**

7. Taushetsplikt, avvergeplikt og informasjonsplikt

Offentlige tjenestemenn og andre som utfører tjeneste eller arbeid for det offentlige har taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13. I tillegg er ulike profesjonsgrupper og ansatte i bestemte deler av tjenesteapparatet underlagt særskilte taushetspliktsregler som kan være strengere enn reglene i forvaltningsloven. Ved utveksling og annen håndtering av informasjon om unge mennesker som er i en radikaliseringsprosess, gjelder de samme regler for håndtering av personopplysninger som ellers gjelder for tjenestene. Regler for sensitive personopplysninger kan være relevant. Bl.a. er unges politiske eller religiøse oppfatning å anse som en sensitiv personopplysning, jfr. Personopplysningsloven § 2, 8) a)

Det er viktig at reglene anvendes slik at de fremmer det forebyggende arbeidet gjennom godt tverretattlig og tverrfaglig samarbeid, og likevel ivaretar både personvern, og ved saker som gjelder personer under 18 år; barnets beste. (kilde: regjeringens nettsider).

Avvergeplikten og opplysningsplikten opphever taushetsplikten ved visse tilfeller og pålegger et ansvar for å aktivt melde ifra.

Avvergeplikten

Alle har en plikt til å avverge nærmere angitte straffbare handlinger. Dette følger av straffeloven § 196. Plikten til å avverge et straffbart forhold inntreffer når man holder det for sikkert eller mest sannsynlig at den aktuelle straffbare handlingen vil bli eller er begått. I slike tilfeller opphever avvergingsplikten en eventuell taushetsplikt. Det er også straffbart å medvirke til brudd på avvergeplikten, for eksempel ved å overtale noen til ikke å melde fra til politiet.

Opplysningsplikt/meldeplikt til barnevernstjenesten

Man har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker. Dette følger av barnevernloven § 6-4. Opplysningsplikten følger også av tilsvarende bestemmelser i andre lover. Opplysningsplikten innebærer en plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten på eget initiativ ved bekymring eller mistanke om at et barn lever under forhold som nevnt ovenfor (meldeplikt).

8. Det generelle forebyggende arbeidet

Lokal handlingsplan for forebygging av hatkriminalitet og voldelig ekstremisme må sees i sammenheng med kommunens øvrige planverk og generelle forebyggende arbeid. Barn og unges oppvekstvilkår er et av hovedsatsningsområdene i kommuneplanens samfunnsdel. Her fastslås det at «et godt gjennomsnitt hjelper lite for de som har det vanskelig. Kommunen skal legge til rette for gode levekår, både ved at det er lett å gjøre gode valg, men også ved å ha en aktiv rolle overfor utsatte grupper og enkeltindivider.

Forebyggingstrekanten

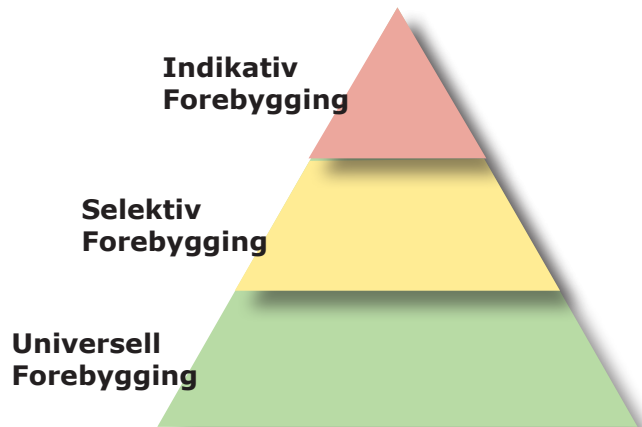
Forebyggende arbeid kan deles inn i tre nivåer som henspiller på ulike formål og ulike målgrupper; universell, selektiv og indikativ forebygging. (Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge)

Universell forebygging omfatter innsats rettet mot hele befolkningsgrupper.

Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer. Tiltakene her skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre.

Indikativ forebygging er tiltak rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer

Tiltakene i denne planen er farget i grønn, gul og rød og indikerer tiltakets forebyggende nivå; formål og målgruppe.

9. Samordning og koordinering

Tiltakene i denne planen fordrer samarbeid og koordinering mellom en rekke aktører innen kommune, politi, fylkeskommune, innvandrersorganisasjoner, trossamfunn med flere.

SLT-koordinator

I Bærum kommune er hovedansvaret for arbeidet med å forebygge ekstremisme lagt til velferdsdirektør. Arbeidet knyttet til ekstremisme er forankret i SLT styret for Bærum. SLT koordinator er sentral i arbeidet og arbeider tett med tjenester knyttet til barn og unge, barnehage, grunn- og videregående skole, tjenester knyttet til helse og sosial, politi og PST. SLT er en modell for samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak i kommunene. Hovedsakelig rettes SLT arbeidet mot personer under 18 år eller opp til 23 år. SLT styret i Bærum har besluttet at arbeidet knyttet til ekstremisme skal favne alle individer uavhengig av alder.

Politiet

I mai 2017 ble Asker og Bærum politidistrikt slått sammen med Oslo Politidistrikt. Oslo politidistrikt har i dag radikaliseringskontakter på alle politistasjoner i distriktet. Radikaliseringskontaktene er kommunens kontakt ved bekymring tilknyttet ekstremisme, og skal kunne håndtere bekymringer, gi råd og veiledning i saker og videreformidle henvendelser til riktige instans. Radikaliseringskontaktene er kommunens kontaktperson opp mot PST. Radikaliseringskontaktene jobber også med kunnskapsspredning gjennom foredrag og har en rådgivende funksjon opp mot politirådene, lokale samarbeidsaktører og SLT. Oslo politidistrikt har en sentral radikaliseringskoordinator som sikrer samordning mellom radikaliseringskontaktene i politidistriktet.

Kjernegruppen

Det er etablert en kjernegruppe bestående av to representanter fra kommunen og to fra politidistriktet. Gruppen skal formalisere samarbeidet mellom kommunen, nærmiljøene, politiet og politiets sikkerhetstjeneste (PST), samt sikre det strategiske arbeidet. Kjernegruppen skal ha det koordinerende og rådgivende ansvaret for oppfølging av personer som er trukket inn i radikale miljøer, ved bekymring for utreise, hjemvendte og familier til personer som har reist ut av landet. Ressurspersoner fra hele kommunens tjenesteapparat trekkes inn i gruppen ved behov. SLT koordinator er leder av gruppen.

Dialogforum

Bærum kommune vil fortsette arbeidet med å gå i dialog med blant annet frivillige organisasjoner og trossamfunn. Kommunen har etablert et dialogforum med formål om å styrke samarbeidet på tvers av de frivillige organisasjonene og trossamfunnene. Det holdes faste møter i året, samt arrangeres informasjonskvelder til større deler av befolkningen. Disse møtene benyttes også til en felles oppdatering mellom kommune, politi og organisasjonene rundt utfordringer knyttet til radikalisering og voldelig ekstremisme.

**Bærum
Kommune****Tiltak 1 Kjernegruppen**

Kjernegruppen er en tverrfaglig arbeidsgruppe som er satt sammen av representanter fra kommune og politi. Gruppen består av faste medlemmer i tillegg til at relevante ressurspersoner er forpliktet til å delta i gruppen ved behov. Gruppen skal gi veiledning i enkeltsaker og saker/utfordringer som løftes i dette forum skal føre til koordinert handling for enkeltindivid/familie.

Ansvar: Bærum kommune

I samsvar med: Politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 13

**Bærum
Kommune****Tiltak 2 Dialogforum**

Fortsette med dialogforumet, 4 møter i året samt større samlinger der bestemte temaer tas opp.

Ansvar: Bærum kommune

I samarbeid med: Politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 14 og 15

**Oslo
politidistrikt****Tiltak 3 Mangfoldskontakt**

Opprette en egen mangfoldskontakt som besøker livs- og trossamfunn i kommunen jevnlig. Hensikten er å bygge relasjoner og tillitt ved bruk av dialog og gjensidig støtte.

Ansvar: Politiet

I samarbeid med: Livs- og trossamfunn

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 15

10. Kunnskap og kompetanse

Kunnskap og kompetanse om risiko- og motivasjonsfaktorer knyttet til ekstremisme er en forutsetning for å kunne møte bekymringer og sette inn riktige tiltak. Det er viktig at ansatte i kommune og politi har kompetanse om mulige bekymringstegn og håndtering av disse. Riktig kompetanse om fenomenet vil også kunne motvirke en mulig mistenkeliggjøring/ stigmatisering av grupper eller atferd. En slik stigmatisering kan igjen bidra til økt polarisering og marginalisering. Utgangspunktet er å gi ansatte grunnleggende fenomenkunnskap, kulturkompetanse og «det rette blikket» for å kunne avdekke hva som bør vekke bekymring. Skoler og fritidsarenaer er viktige arenaer for å avdekke og håndtere bekymringer. Kommunen skal sikre at kommunale tjenester er rustet til å håndtere og følge opp bekymringer knyttet til ekstremisme. Politiet og Bærum kommune har utarbeidet en veileder med konkrete retningslinjer for håndtering ved bekymring. Denne skal oppdateres jevnlig og gjøres kjent for alle aktører som arbeider med barn og unge og voksne i kommunen.

Bærum kommune og Oslo politidistrikt ønsker å heve kunnskap og kompetanse om hatytringer og hatkriminalitet. I dette inngår fenomenkunnskap og kunnskap om lovlige og ulovlige ytringer og handlinger knyttet til hatkriminalitet. Kunnskapen skal bidra til at både utøver og utsatte for hatytringer og hatkriminalitet kjenner konsekvensene av sine ytringer/ handlinger. Bærum kommune vil utarbeide en lettfattelig brosjyre som skal distribueres til skoler, NAV, fritidsklubber etc.

Internasjonalt og nasjonalt samarbeid og forskning

Bærum kommune og Oslo politidistrikt deltar i flere i nettverk for erfaring- og kunnskapsutvikling både lokalt og nasjonalt. Bærum kommune og Oslo politidistrikt, Bærum deltar i Nordic safe cities. Dette nettverket er initiert av Nordisk ministerråd og skal bidra til å styrke det forebyggende arbeidet mot radikaliserings og ekstremisme på tvers av skandinaviske byer. Initiativtakerne har satt to hovedmål for nettverket:

- Alle nordiske byer må være trygge for alle- ingen skal leve i frykt
- Vi vil forebygge og bekjempe all form for voldelig ekstremisme og radikaliserings

Nettverket skal bidra til nettverksbygging, kunnskapsdeling og kommunikasjon for politikere, ledere og profesjonelle praktikere på feltet i de ulike byene. I tillegg deltar kommune og politi i flere nasjonale nettverk. Kommune og politi har de siste årene knyttet seg til forskningsmiljøer som forsker på radikaliserings og ekstremisme. Kommunen deltar i et praktikernettverk med andre byer og kommuner på Østlandet, nettverk initiert av Regionalt senter mot vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS øst) og mentornettverk. Kommune og politi har bidratt i flere forskningsprosjekter og skal også i fremtiden søke samarbeid med forskningsinstitusjoner for å sikre et erfaring- og kunnskapsbasert arbeid.

Bærum Kommune	Tiltak 4 Utarbeidelse av brosjyre om hatkriminalitet Bærum kommune skal utarbeide en enkel brosjyre som skisserer lovverket og handlingsalternativer ved hatytringer og hatkriminalitet. Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Politiet og frivillige organisasjoner Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 6, 25 og 26. Også i samsvar med regjeringens strategi mot hatefulle ytringer 2016-2020
Bærum Kommune Oslo politidistrikt	Tiltak 5 Erfaringsutveksling og kunnskap Kommunen og politiet skal sikre erfaringsutveksling og kompetanseoppdatering på relevante tema lokalt, nasjonalt og internasjonalt for å sikre at arbeidet blir kunnskapsbasert. Kommunen og politiet opprettholder deltakelse i aktuelle nettverk og kontakt med forskermiljøer og skal vider søke samarbeid med forskningsinstitusjoner for kvalitetssikring av arbeidet. Ansvar: Bærum kommune og politiet I samarbeid med: Politiet, kommuner, andre land, forskningsinstitusjoner og kompetansesentre Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 2
Bærum Kommune	Tiltak 6 Kompetanseheving fagdag Kommunen og politiet arrangerer årlig en fagdag med fokus på forebygging av ekstremisme for førstelinjen i kommunen, politiet og fylkeskommunen. Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Politiet og Asker kommune Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 10
Bærum Kommune Oslo politidistrikt	Tiltak 7 Kompetanseheving Kommunen og politiets ansatte skal ha kompetanse om sårbarhets- og risikofaktorer knyttet til radikaliserings og voldelig ekstremisme. Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Politiet Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 6

11. Tidlig innsats og forebygging

Bærum kommune skal sikre trygge og inkluderende miljøer i barnehage og skole, preget av mestring og medvirkning. Disse perspektivene er allerede nedfestet både i barnehagens rammeplan og i opplæringsloven for grunnskole og videregående skole og er grunnleggende for arbeidet. Tidlig forebygging i barnehage og skole innebærer å sende tydelige signaler på at ulikhet både er akseptert og velkomment, og at den enkelte barnehageansatte eller lærer klarer å bygge videre på de iboende ressursene som hvert barn/ungdom innehar. Motsatt av marginaliseringsprosesser er empowermentprosesser som fremmer mestring, deltakelse og integrering. Individuell motstand eller styrke vil her avhenge av at prosessene mellom barnet og omgivelsene øker individets mestring eller kontroll av eget liv. Den individuelle styrken kan økes gjennom aktiviteter og skole som gir bedre selvfølelse og selvtillit, samt tilegnelse av mer kunnskap og ferdigheter. Det å gi barn og unge gode mestringsopplevelser i barnehage og skole blir dermed sentralt i et forebyggingsperspektiv.

Når det gjelder den generelle forebyggingen rettet mot hatytringer, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme kan denne styrkes ved økt kunnskap, bevissthet og refleksjon rundt disse temaene i skolen. Det er utviklet flere læringsressurser til dette formålet og nasjonalt er tiltaket forankret i regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) har blant annet utviklet DEMRA (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) som et kompetanseutviklingsverktøy for ungdomsskoler til støtte i skolens arbeid med forebygging av antisemittisme og rasisme, radikaliserings og udemokratiske holdninger. HL-senteret har en sentral veileder- og pådriverrolle overfor de fem statsstøttede freds- og menneskerettighetssentrene, som alle er lokalisert utenfor Oslo. Disse vil gradvis bli involvert i å drive den regionale opplæringen på feltet. I tillegg til kursene HL-senteret tilbyr skoler, har de lansert digitale ressurser til bruk i ungdomsskolen og videregående skole. Disse læringsressursene er fritt tilgjengelig for alle – med undervisningsopplegg, bakgrunnsstoff og tips til fordypning på nettsiden. Bærum kommune vil gjennomgå de ulike undervisningsoppleggene som er utarbeidet og implementere tiltak i skolen tilpasset den enkelte skoles behov. Undervisningsoppleggene skal knyttes til relevante kompetansemål.

Bærum Kommune

Tiltak 8 Undervisningsopplegg

Alle ungdomsskoler planlegger og gjennomfører undervisning og læringsaktiviteter som understøtter demokratiforståelse og inkludering, og som bidrar til kunnskap om, og holdninger til ekstremisme, hatytringer og gruppefiendtlighet.

Ansvar: Skole

I samarbeid med: Kjernegruppe, eksterne aktører

Samsvar med tiltak i nasjonal HP:9

Bærum Kommune	Tiltak 9 Temadager Voksenopplæringscenteret setter av temadager hvert år til tema radikaliserings og voldelig ekstremisme. Ansvar: Voksenopplæringscenteret I samarbeid med: Kjernegruppen, eksterne aktører Samsvar med tiltak i nasjonal HP:9

Erfaringer nasjonalt viser at flere av individene som har reist til konfliktområder eller har blitt del av et ekstremt miljø, er personer som er barn av innvandrere, oppvokst i Norge. Det å skape en positiv identitet og tilhørighet for barn og unge som vokser opp i et flerkulturelt miljø kan bidra til å styrke det forebyggende arbeidet i et «tidlig innsats» perspektiv.

Bærum Kommune	Tiltak 10 Fremme positiv identitet og tilhørighet Kommunen skal igangsette tiltak som retter seg særskilt mot barn og unge med en flerkulturell oppvekst. Programmer som bygger på positiv identitet og tilhørighet for denne gruppen prøves ut i kommunen. Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Aktører som tilbyr programmene Samsvar med tiltak i nasjonal HP

12. Oppfølging av individer i risikozonen

Ungdomsundersøkelsen 2017 viser at Bærum i stor grad er et sted der barn og unge opplever at det er godt å vokse opp. Likevel vet vi at noen faller utenfor felleskapet. Kommunen foreslår å videreutvikle arbeidet rettet mot enkeltindivider i faresonen for utenforskap og ekstremisme. Bærum kommune etablerte i 2016 en mentorordning for å styrke arbeidet med å forebygge utenforskap. Oppfølgingen bygger typisk på prinsipper om hjelp og støtte til å mestre eget liv. En utsatt ungdom/ ung voksen kan trenge støtte til å avklare egne ressursmuligheter og alternative handlingsmønstre på flere felt, innen helse, utdanning, familieforhold, jobb, venner nettverk m.m. Kommunen overførte ressursene fra mentorordningen til Utekontakten i 2017 for å sikre et bredere fag- og kompetansemiljø med et omforent mandat.

NAV skal bidra til å skape et inkluderende samfunn, arbeidsliv og et velfungerende arbeidsmarked. Videre skal NAV ivareta vanskeligstilte gruppers behov, bidra til å forebygge og avhjelpe fattigdom, blant annet ved å stimulere til arbeid og deltakelse, og sikre inntekt ved for eksempel arbeidsløshet og sykdom. NAV skal gjennom de sosiale tjenestene bidra til likeverd, likestilling, forebygge sosiale problemer og sørge for at barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

NAV møter ofte ungdom/ unge voksne med sammensatte livssituasjoner som krever ulik form for oppfølging. Ungdommene kan befinne seg i livssituasjoner hvor de har utfordringer med rus, psykisk uhelse, være i miljøer som fremmer ekstreme holdninger eller ha generelle utfordringer i forhold til inkludering i arbeidslivet. NAV Bærum erfarer at ett tett samarbeid med kommunens øvrige tilbud og tjenester er en spesielt viktig suksessfaktor i arbeid rundt disse individene.

I oppfølgingen av disse ungdommene skal det blant annet gis veiledning om deres muligheter i arbeidsmarkedet og om utdanningsmuligheter. Det avtales en aktivitetsplan for hver enkelt ungdom som er tilpasset den enkelte.

Bærum kommune skal sikre et koordinert og helhetlig tjenestetilbud til personer i risikogruppen for utenforskap og voldelig ekstremisme.

Bærum Kommune

Tiltak 11 Tett og individuell oppfølging

Bærum kommune skal gjennom etablerte tjenester og tiltak sikre at utsatte personer får tett og koordinert oppfølging.

Ansvar: Bærum kommune

I samarbeid med: Relevante statlige og fylkeskommunale aktører, kompetansesenter for vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS øst)

Oslo politidistrikt	Tiltak 12 Veileder ved bekymring og kontaktinformasjon Politiet, i samarbeid med kommunen, har utarbeidet en lokal veileder til bruk ved bekymring for ekstremisme. Denne tar utgangspunkt i SaLTo sin veileder (sammen lager vi et trygt Oslo) og gjøres kjent for ansatte i kommunen, politiet, fylkeskommunen, frivillige organisasjoner, trossamfunn m.m. Ajourført oversikt med kontaktinformasjon for personer som skal kontaktes ved bekymring gjøres tilgjengelig på kommunens nettsider. Ansvar: Politiet I samarbeid med: Bærum kommune Samsvar med tiltak i nasjonal HP:6

Oslo politidistrikt	Tiltak 13 Trygghetsprogrammet En veileder for systematisk oppfølging av unge ofre som er utsatt for vold eller hatkriminalitet. Programmet fokuserer på å gjenopprette offerets trygghet i det offentlige rom. Et offer vil få tilbud om samtale og oppfølging ved bruk av en trygghetsguide fra politiet eller kommunen. Programmet skal også hindre at hatefulle tanker får grobunn og at offer blir gjerningsmann. Trygghetsprogrammet er derfor et viktig ledd i forebyggingen av hatkriminalitet. Ansvar: Politiet v/ trygghetskoordinator I samarbeid med: Bærum kommune

Bærum Kommune	Tiltak 14 Samtale ved bekymring Ansatte som jobber ut mot ungdom skal ha kompetanse til å ta samtaler med ungdom ved bekymring. Ansvar: Bærum kommune: alle ansatte i førstelinjetjenesten Samsvar med tiltak i nasjonal HP

Oslo politidistrikt	Tiltak 15 Bekymringssamtale og avklaringsamtale Bekymringssamtalen er et strukturert verktøy for politiets samtaler med unge og deres foresatte om risikoatferd og kriminalitet. Samtaleverktøyet brukes for å kartlegge og identifisere risiko- og beskyttelsesfaktorer i den unges liv med tanke på kriminalitet. Ved bekymring for radikalisering og voldelig ekstremisme kaller politiet inn til en avklaringsamtale. Dette er en videreutvikling av bekymringssamtalen. Dersom personen det er knyttet bekymring til er under 18 år, inviteres foreldrene også inn i samtalen. Samtalen er frivillig og utføres etter egen mal. Ansvar: Politiet

13. Oppfølging ved utreise, hjemkomst og brudd med ekstreme miljøer

---

Rekruttering / utreise

PST har hovedansvar for oppfølging og koordinering av arbeidet med individer som kan være rekruttert til kamphandlinger i utlandet. PST varsler Oslo politidistrikt som igjen varsler Bærum kommune når disse instansene kan bidra til å svekke rekrutteringen eller hindre utreise. Dersom kommunen først blir klar over mulig rekruttering /utreise, varsler kommunen PST. Det skal sendes bekymringsmelding til barneverntjenesten dersom personen er under 18 år. Barneverntjenesten vurderer akutt plassering før utreise når personen er umyndig. Dersom personen ikke samtykker til plassering må grunnlaget for plassering uten samtykke være til stede i henhold til lov om barneverntjenester. Dersom personen trenger videre oppfølging fra andre instanser i kommunen, eller er over 18 år, koordinerer kommunen den videre oppfølgingen.

Oppfølging av hjemvendte individer som har oppholdt seg i utlandet i ekstreme miljøer / fremmedkrigere

I samarbeid med politi og PST kan Bærum kommune stå ovenfor utfordringer knyttet til utreise og reintegrering av hjemvendte individer som har oppholdt seg i ekstreme miljøer og hjemvendte fremmedkrigere. Dette kan også dreie seg om barn under 15 år. Hjemvendte fremmedkrigere vil bli straffeforfulgt ved ankomst Norge. Dette gjelder også personer som ikke aktivt har deltatt i militærvirksomhet, men som har vært tilknyttet en terrororganisasjon.

Personer som vender tilbake fra ekstreme miljøer i utlandet og som kan bli eller er en del av et radikalt miljø fordrer tett oppfølging fra ulike myndigheter. Erfaringer fra internasjonalt arbeid viser at reintegreringstiltak er mest suksessfulle når de skreddersys den enkelte og er tilpasset den lokale konteksten. Det er avgjørende at personen får oppfølging av personer som nyter tillitt, samt å spille på viktige ressurspersoner i personens nettverk. Reintegrering kan omfatte tiltak på flere felt innen helse, utdanning, jobb, økonomi, sosiale nettverk og familie. Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har fått i oppdrag å bistå helsetjenesten i sin region med tema rundt ekstremisme og vil være en naturlig samarbeidspartner for kommunen i dette arbeidet.

I de sakene der hjemvendte personer straffeforfølges (definert som fremmedkrigere) er det politiet/PST som tar saken videre. Kommunen kan eventuelt kobles inn etter ønske fra politiet. Kommunen vil i samarbeid med politiet iverksette reintegreringstiltak når personen skal tilbakeføres i samfunnet.

Straffeforfølgelse hatkriminalitet

Hatytringer og hatkriminalitet vil straffeforfølges dersom handlingene er straffbare etter gjeldende lovhjemler.

Bærum Kommune	Tiltak 16 Varslingsrutine utreise/ hjemkomst og død* Kommune og politi har utarbeidet en varslingsrutine som skal sikre at begge parter er informert ved en utreise, tilbakekomst og dødsfall. Bærum kommune varsler politiet/PST dersom det er kommunen som først blir klar over en hjemvendt fremmedkriger/person som vender hjem fra utenlandsopphold i radikale/ekstreme miljøer. Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Politiet/ PST Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 22 *Med forbehold om at dette ikke bryter med gjeldende taushetsplikt.
Bærum Kommune	Tiltak 17 Rutine for oppfølging av hjemvendte Det er utarbeidet felles rutiner for oppfølging av hjemvendte. Rutinen inneholder definert ansvar, roller og samarbeid. Rutinen revideres jevnlig. Ansvar: Bærum kommune, kjernegruppen I samarbeid med: Kriminalomsorgen Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 23
Oslo politidistrikt	Tiltak 18 Oppfølging av personer som har deltatt i kamphandlinger i utlandet (fremmedkrigere) PST har hovedansvaret for oppfølging og koordinering av arbeidet med mulige fremmedkrigere. PST holder radikaliseringskontakten orientert i forbindelse med dette arbeidet. Radikaliseringskontakten varsler kommunen når kommunen kan bidra til å svekke rekruttering til det ekstremistiske miljøet, eller bidra med tiltak i forhold til tilbakeføring og hjemkomst. Ansvar: Politiet og PST I samarbeid med: Bærum kommune, kriminalomsorgen Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 23
Oslo politidistrikt	Tiltak 19 Straffeforfølgelse og straffegjennomføring Etterforskning og eventuell straffeforfølgelse etter gjeldende lover og regler Ansvar: Politiet og PST I samarbeid med: Kriminalomsorgen Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 20

14. Foreldre og foresatte

Foreldre er noen av de viktigste aktørene i barn og unges liv. Foreldre spiller en viktig rolle i det generelle forebyggingsarbeidet for å sikre barn og unges oppvekstvilkår. Samtidig spiller de en sentral rolle i saker der en er bekymret for at ungdom trekkes mot radikale miljøer.

Foreldreveiledningsprogrammer kan gi foreldre kunnskap og verktøy til å etablere gode relasjoner og sikre et godt samspill mellom foreldre og barn. De gir en innføring i å styrke foreldredeltakelse i barn og unges liv. Ved å styrke involveringen fra foreldre er mulighetene for å avdekke og håndtere egne barns mulige utfordringer større. Kommunen vil fortsette å bygge nettverk og samarbeide med foreldre. Samarbeid mellom skole og foreldre er en viktig del av dette arbeidet. Kunnskap og informasjon om hva som er «normal ungdomsadfærd» og hva som bør vekke bekymring, inngår i dette arbeidet. Foreldre skal vite hva de skal foreta seg, og hvor de kan henvende seg, dersom de har bekymringer ovenfor egne barn knyttet til ekstremisme.

I 2016 og 2017 deltok Bærum kommune i et pilotprosjekt initiert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, forankret i regjeringens handlingsplan for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, om videreutvikling av ICDP (International Child Development Program) foreldreveiledningskurs. Kurset retter seg mot ungdomsforeldre som har en bekymring for egne barn. Dersom kurset videreføres vil Bærum kommune vurdere implementering i kommunen.

Bærum kommune vil prøve ut en ordning med faddere, i tilknytning til skolene, for familier som er nye i kommunen. Ordningen antas å styrke deltakelse og inkludering for familier i sitt eget nærmiljø.

Familievernkontorene er et lavterskeltilbud som skal hjelpe alle familier i krise. Familievernkontoret kan derfor spille en supplerende rolle i samarbeid med kommunene i det forebyggende arbeidet med familier som opplever at en eller flere medlemmer står i fare for å bli radikalisert. Familievernkontoret vil også kunne redusere belastningene for familier der noen allerede har blitt radikalisert. Erfaringene fra et samarbeidsprosjekt i Oslo mellom familievernkontor og PST om å øke kjennskapen til radikaliseringsmatikk i familievernet, vil tas med i det videre arbeidet.

Bærum Kommune

Tiltak 20 Fadderordning

Skolene/ barnehagene legger til rette for en fadderordning for familier som er nyetablert i kommunen. Ordningen er frivillig og et lavterskeltilbud med hensikt om å øke foreldredeltakelse; deltakelse på foreldremøter, i familiegrupper, oppmøte på fritidsaktiviteter etc.

Ansvar: Bærum kommune

I samarbeid med: Foreldre- og samarbeidsutvalgene i barnehage og skole

**Bærum
Kommune****Tiltak 21 Foreldreveileder**

Foreldreverktøy som er laget i samarbeid mellom Bærum kommune og foreldre for å avdekke bekymring for egne barn, presenteres og gjøres tilgjengelig i kommunen.

Ansvar: Bærum kommune

I samarbeid med: Frivillige organisasjoner og politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 19

**Bærum
Kommune****Tiltak 22 Foreldreveiledning**

Kommunen skal tilby foreldreveiledning for personer som ønsker dette/har behov for det. Kommunen bør vurdere å tilby verktøyet til ikke- kommunale aktører.

Ansvar: Bærum kommune

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 19

**Bærum
Kommune****Tiltak 23 Kontakt og oppfølging av familie**

Dersom kommunen blir informert om at en person har reist ut, skal kommunen ta kontakt med den berørte familien. Kommunen, i samarbeid med politiet, skal gi tilbud om oppfølging til den berørte familien og koordinere tjenesteapparatet

Ansvar: Bærum kommune

I samarbeid med: Politiet/ PST, familievernkontorene

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 19, 23

15. Internettets betydning for hatytringer, hatkriminalitet og radikaliserings

---

En rapport utgitt ved Politihøgskolen på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet³ viser at det finnes lite forskning på nettekstremisme, også internasjonalt. Rapporten konkluderer forholdsvis sikkert med at betydningen av sosiale medier for rekruttering og radikaliserings hittil har vært undervurdert. Sosiale medier har en svært viktig funksjon for disse formålene da de tilrettelegger for at rekruttering skjer svært effektivt.

Videre finner forskerne at deltakelse som medlem på ekstremistiske fora har en identitetsbyggende effekt som ekstremist. Effekten antas å gjøre seg gjeldende uavhengig av om personen utviser aktiv deltakelse i debatter eller ei. Dersom deltakelse på sosiale medier er et fullverdig substitutt for fysisk møte kan det være en rimelig hypotese at potensialet for radikaliserings er mye større enn tidligere antatt (Ibid.). Forskningen påviser en klar sammenheng mellom hatytringer på nett og evne og vilje til vold.

En rapport skrevet av likestillings og diskrimineringsombudet fremhever at for alle former for hatytringer, har den økende bruken og tilgjengeligheten av sosiale medier, ført til at hatytringer spres raskt og når stadig flere⁴. Samtidig viser Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR)⁵ sin gjennomgang av kommunenes arbeid med forebygging av radikaliserings og ekstremisme at det er gjort lite for å forebygge radikaliserings på nett.

Bærum kommune har satsningsområde Digital skolehverdag. Dette innebærer at samtlige elever og lærere ved alle barne- og ungdomsskoler i Bærum skal ha hvert sitt nettbrett innen utgangen av 2018. Utrullingen av nettbrettene startet i 2015 og den digitale satsningen omfatter stadig flere skoler. Som en naturlig konsekvens av den digitale satsningen, har skolene styrket arbeidet med digital dannelse og nettvett og utarbeidet et årshjul med ulike aktiviteter som understøtter denne opplæringen.

Forebygging av radikaliserings på nett og risiko for hatkriminalitet kan ikke løses alene ved økt IT sikkerhet og filter. Som i all form for oppdragelse må behovet for beskyttelse balanseres opp mot mulighetene for læring. Opplæring i digital dannelse foregår på samme måte som analog/fysisk dannelse: man eksponeres for noe, og så må man lære seg å håndtere det. Håndteringskompetansen øker med eksponeringen og det er derfor viktig at kritisk tenkning og bevissthet rundt digital dannelse starter fra tidlig alder av.

---

3 Inger Marie Sunde (red). 2013. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. PHS Forskning nr. 1. Politihøgskolen.

4 Likestillings- og diskrimineringsombudets rapport. 2015. Hatytringer og hatkriminalitet

5 Stian Lid, Marte Winsvold, Susanne Søholt, Stig Jarle Hansen, Geir Heierstad, Jan Erling Klausen, Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. (2016) NIBR-rapport 2016:12

Bærum Kommune	Tiltak 24 Forebygge radikalisering på nett Skolene skal utarbeide en egen plan/ et årshjul for digital dannelse og nettvett. Ansvar: Skole Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 25
Bærum Kommune	Tiltak 25 Håndtering kriminalitet på nett Bærumsskolen har utarbeidet et beredskapskort på hva skolen skal gjøre når de avdekker kriminalitet på nett. Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Politiet Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 24
Bærum Kommune	Tiltak 26 Varsling kripas Kommunens ansatte varsler Kripas dersom de avdekker hatkriminalitet på nett i sine tjenester. Håndtering vil beskrives nærmere i Veileder ved bekymring Ansvar: Bærum kommune I samarbeid med: Politiet Samsvar med tiltak i nasjonal HP: 24

16. Sikkerhet og beredskap

Ekstremisme kan i ytterste konsekvens gi utslag i terror. Ved et terroranslag lokalt eller nasjonalt vil kommunens beredskap- og krisehåndtering kobles inn. Den myndighet som har ansvaret for en sektor eller funksjon til daglig har også ansvaret for å iverksette tiltak i kriser. Den organisasjon man opererer med under krisen, skal være mest mulig lik den man har til daglig. I arbeidet mot ekstremisme vil kommunen sikre en nødvendig dialog og informasjonsflyt mellom beredskap og forebyggende instanser i henhold til endringer i utfordringsbildet og oppståtte situasjoner. Kommunen vurderer fortløpende, i nært samarbeid med politiet, nødvendige sikkerhets- og beredskapstiltak i tilknytning til ekstremisme.

Bærum Kommune	Tiltak 27 Forebygging og beredskap Representanter fra kommune og politi som arbeider i det forebyggende sporet, har jevnlig møter med beredskapsansvarlig i kommunen og beredskapsansvarlig i politiet for å sikre at begge parter er oppdatert på utfordringsbildet. Ansvar: SLT-kordinator og beredskapsansvarlig I samarbeid med: Politiet

17. Tiltaksoversikt

* Kolonnen til venstre definerer ansvarsfordeling av tiltak mellom Bærum kommune (BK) og Oslo politidistrikt (OPD)

SAMORDNING OG KOMPETANSE		
BK	Tiltak 1	Kjernegruppen
BK	Tiltak 2	Dialogforum
OPD	Tiltak 3	Mangfoldskontakt
KUNNSKAP OG KOMPETANSE		
BK	Tiltak 4	Utarbeidelse av brosjyre om hatkriminalitet
BK & OPD	Tiltak 5	Erfaringsutveksling og kunnskap
BK	Tiltak 6	Kompetanseheving fagdag
BK & OPD	Tiltak 7	Kompetanseheving
TIDLIG INNSATS OG FOREBYGGING		
BK	Tiltak 8	Undervisningsopplegg
BK	Tiltak 9	Temadager voksenopplæringscenteret
BK	Tiltak 10	Fremme positiv identitet og tilhørighet
OPPFØLGING AV PERSONER I RISIKOSONEN		
BK	Tiltak 11	Tett og individuell oppfølging
OPD	Tiltak 12	Veileder ved bekymring og kontaktinformasjon
OPD	Tiltak 13	Trygghetsprogrammet
BK	Tiltak 14	Samtale ved bekymring
OPD	Tiltak 15	Bekymringssamtale og avklaringsamtale

OPPFØLGING VED UTREISE, HJEMKOMST OG BRUDD MED EKSTREME MILJØER		
BK	Tiltak 16	Varslingsrutine utreise/ hjemkomst og død
BK	Tiltak 17	Rutine for oppfølging av hjemvendte
OPD	Tiltak 18	Oppfølging av personer som har deltatt i kamphandlinger i utlandet(fremmedkrigere)
OPD	Tiltak 19	Straffeforfølgelse og straffegjennomføring
FORELDRE OG FORESATTE		
BK	Tiltak 20	Fadderordning
BK	Tiltak 21	Foreldreveileder
BK	Tiltak 22	Foreldreveiledning
BK	Tiltak 23	Kontakt og oppfølging av familie
BK	Tiltak 24	Forebygge radikaliserings på nett
BK	Tiltak 25	Håndtering kriminalitet på nett
BK	Tiltak 26	Varsling kripes
BK	Tiltak 27	Forebygging og beredskap

18. Lovverk

Ytringsfrihet (Grunnloven § 100)

Ytringsfrihet skal det vere. Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller budskapar om det ikkje let seg forsvare halde opp imot den grunnleggjande ytringsfriheten har i sanningssøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvarleg halde opp imot grunnleggjande ytringsfriheten.

Førehandsensur og andre førebyggjande åtgjerder kan ikkje nyttast om det ikkje trengst for å verne born og unge mot skadeleg påverknad frå levande bilete. Brevsensur kan ikkje setjast i verk anna enn i anstaltar.

Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folkevalde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte.

Hatefulle ytringer (straffeloven § 185)

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion eller livssyn,
- c) homofile orientering, eller
- d) nedsatte funksjonsevne

Hatkriminalitet

Hatkriminalitet er straffbare handlinger begått mot personer på grunn av deres religion, etnisitet, kjønnsidentitet, funksjonsevne m.v. Straffeloven 1902 hadde bestemmelser om dette i § 135 a. I straffeloven 2005 kriminaliseres ikke bare direkte hatefulle ytringer, se § 185, eller diskriminerende handlinger, se § 186. I tillegg vil en rekke andre ordinære straffebud, så som kroppskrenkelse, trusler og skadeverk kunne vurderes som grove når de er begrunnet i fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, homofile orientering eller nedsatt funksjonsevne. Dermed vil en strengere strafferamme kunne anvendes. Straffeloven 2005 § 77 fastsetter også at slike motiver hos en gjerningsmann skal kunne anvendes som et straffskjerpene moment innenfor

strafferammen ved alle typer lovbrudd. Foruten religion og livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering og funksjonsevne, nevner § 77 også andre forhold som støter an mot grupper med et særlig behov for vern.

Diskriminering (straffeloven § 186)

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsmessig eller liknende virksomhet nekter en person varer eller tjenester på grunn av personens

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
- b) religion og livssyn,
- c) homofile orientering, eller
- d) nedsatte funksjonsevne, såfremt nektelsen ikke skyldes manglende fysisk tilrettelegging.

Terror

Terrorhandlinger (straffeloven § 131)

En straffbar handling som anses som terrorhandling og straffes med fengsel inntil 21 år dersom den er begått med terrorhensikt som nevnt i annet ledd.

Terrorhensikt foreligger dersom en handling som nevnt i første ledd begås i den hensikt

- a) å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet, som for eksempel lovgivende, utøvende eller dømmende myndighet, energiforsyning, sikker forsyning av mat eller vann, bank- og pengevesen eller helseberedskap og smittevern,
- b) å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller
- c) urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en mellomstatlig organisasjon.

Den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som nevnt i første ledd eller § 132, og foretar handlinger som legger til rette for og peker mot gjennomføringen, straffes for forsøk. Forsøket straffes mildere enn fullbyrdet overtredelse. § 16 annet ledd gjelder tilsvarende.

Deltakelse i militær virksomhet i væpnet konflikt i utlandet (straffeloven § 145)

Den som på rettsstridig måte deltar i militær virksomhet i en væpnet konflikt i utlandet, straffes med fengsel inntil 6 år, med mindre vedkommende deltar på vegne av en statlig styrke.

Den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som nevnt i første ledd, og påbegynner sin reise til området eller foretar andre handlinger som legger til rette for og peker mot gjennomføringen, straffes for forsøk. Forsøket straffes mildere enn fullbyrdet overtredelse. § 16 annet ledd gjelder tilsvarende.

Oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger (straffeloven)

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

- a) offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,

- b) rekrutterer noen til å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,

- c) gir opplæring i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om at ferdighetene skal brukes til dette, eller

- d) lar seg lære opp i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om å bruke ferdighetene til dette eller med forsett om at opplæringen gis med dette for øyet.

Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon (straffeloven § 136 a)

Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler.

